

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΑΝΙΣΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΦΤΩΧΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Κώστας Ρήγας, Επίκουρος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πειραιά

1. Εισαγωγή

Στην εργασία αυτή δίνονται κάποια στοιχεία για την οικονομική ανισότητα και φτώχεια στην Ελλάδα.

Η διάρθρωση της εργασίας αυτής είναι η ακόλουθη :

Στην παράγραφο 2 αναφέρονται περιληπτικά οι προηγούμενες εργασίες άλλων ερευνητών σχετικά με την ανισοκατανομή και τη φτώχεια στην Ελλάδα.

Στοιχεία σχετικά με τους δείκτες ανισότητας δίνονται συνοπτικά στην παράγραφο 3 (συμβολισμοί, αξιώματα, δείκτης Gini, δείκτες Atkinson). Αντίστοιχα στοιχεία για τους δείκτες φτώχειας (συμβολισμοί, αξιώματα, δείκτες Sen, Kakwani κ.ά.) δίνονται στην παράγραφο 4.

Οι εκτιμήσεις των δεικτών ανισότητας δίνονται στην παράγραφο 5 ενώ η κατάσταση φτώχειας στην Ελλάδα περιγράφεται στην παράγραφο 6. Τέλος, στην παράγραφο 7 αναφέρονται κάποια συμπεράσματα και προτάσεις για παραπέρα έρευνα.

2. Προηγούμενες Ερευνες

Οι κυριότερες έρευνες, από όσα γνωρίζουμε, σχετικά με την ανισοκατανομή του εισοδήματος και τη φτώχεια στην Ελλάδα είναι οι ακόλουθες : Crockett (1970), Γερονυμάκης (1971), Karayiorgas (1973, 1977), Lianos and Prodromidis (1974), Μαρματάκης (1974), Προδρομίδης (1975)*, Τσώρης (1975), Προβόπουλος (1979), Βολουδάκης και Πανουργιάς (1980), Καλαφάτης (1981), Carantinos (1981), Bakarezos (1984), Αθανασίου (1984), Νεγρεπόντη - Δελιδάνη (1985), Καραντινός (1985*, 1990), Καραγιώργας - Κασιμάτη - Πανταζίδης (1988), Μούργκος (1989), Ρήγας (1990, 1991α, 1991β*), Rigas (1990α, 1990β, 1990γ, 1991)*, Κετοετζοπούλου (1990), Μπούζας (1990), Τσακλόγλου (1990)*, Υφαντόπουλος (1990α, 1990β), Φέτση (1990α, 1990β), Πετραλιάς, Γεωργακόπουλος, Λοιζίδης - Καραντινός - Μπούζας - Υφαντόπουλος - Χρυσάκης (1990).

3. Δείκτες Ανισότητας

3.1. Συμβολισμοί

Εστω ότι τα μέλη η μιας κοινωνίας S έχουν ετήσιο εισόδημα

* Από τις πιο πάνω έρευνες σημειώνονται με αστερίσκο αυτές που τα πλήρη βιβλιογραφικά τους στοιχεία αναγράφονται στην παρούσα εργασία στην παραγραφο ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ. Τα βιβλιογραφικά στοιχεία των υπολοίπων ερευνών έχουν γραφεί σε προηγούμενες εργασίες μας και ιδιαίτερα στη Rigas (1991).

$$x_i \ (i = 1, 2, \dots, n) \text{ με} \\ x_1 \leq x_2 \leq \dots \leq x_n$$

Μια κατανομή εισοδήματος μεταξύ των n ατόμων συμβολίζεται με το διάνυσμα

$$x = (x_1, x_2, \dots, x_n)$$

όπου το εισόδημα του ατόμου (ή νοικοκυριού) i είναι

$$x_i \in \mathbb{R}_+ \text{ με } \mathbb{R}_+ = (0, +\infty).$$

Το $x = \{x \mid x \in \mathbb{R}_+^n \text{ για κάποιο ορισμένο } n\}$

είναι το σύνολο όλων των κατανομών.

Ένας "δείκτης ανισότητας" είναι μια πραγματική συνάρτηση

$$I: x \rightarrow \mathbb{R}$$

Ο δείκτης ανισότητας συμβολίζεται με $I(x)$.⁽¹⁾⁻⁽⁴⁾

3.2. Αξιώματα Δεικτών Ανισότητας

Οι δείκτες ανισότητας πρέπει να πληρούν ορισμένες "επιθυμητές" ιδιότητες ή αξιώματα.

Με $x, y \in \mathbb{R}_+^n$, συμβολίζουμε δύο κατανομές των ατομικών εισοδημάτων. Τα βασικά αξιώματα που πρέπει να πληρούν οι δείκτες ανισότητας είναι τα ακόλουθα :

(i) Αξίωμα Συμμετρίας (Symmetry Axiom)

Ο δείκτης ανισότητας δεν πρέπει να επηρεάζεται από μεταθέσεις εισοδημάτων μεταξύ των μελών της κοινωνίας S . Δηλαδή ισχύει :

$$I(x) = I(\Pi(x))$$

όπου Π είναι για μετάθεση του x .

(ii) Αξίωμα της Ανεξαρτησίας από Χρηματικές Μονάδες (Income - Unit Independence Axiom)

Η τιμή του δείκτη ανισότητας δεν πρέπει να μεταβάλλεται όταν τα εισοδήματα όλων των μελών της κοινωνίας S μεταβληθούν κατά την ίδια αναλογία, δηλαδή ισχύει :

$$\text{εάν : } y = ax, \text{ με } a > 0 \text{ τότε } I(x) = I(y)$$

(iii) Αξίωμα της Ανεξαρτησίας από το Μέγεθος του Πληθυσμού (Population Size Independence Axiom)

Η τιμή του δείκτη ανισότητας δεν πρέπει να επηρεάζεται όταν ο αριθμός των ατόμων σε κάθε επίπεδο εισοδήματος μεταβάλλεται κατά την ίδια αναλογία.

1. Kakwani (1980), p. 65

2. Ebert (1988), p. 61

3. Foster and Shorrocks (1988a), p. 655

4. Τσακλόγλου (1990), σ. 85

(iv) Αξίωμα 0,1 (0,1 Axiom)

Ο δείκτης ανισότητας πρέπει να έχει τιμές μεταξύ 0 και 1. Το αξίωμα αυτό θα ικανοποιείται όταν ο δείκτης ανισότητας πάρει στις ακραίες περιπτώσεις α) την τιμή 0 όταν όλα τα άτομα έχουν το ίδιο εισόδημα και β) την τιμή 1 στην οριακή περίπτωση που ένα άτομο θα κατέχει όλο το εισόδημα.

3.3. Ο δείκτης Gini

Ο δείκτης Gini προτάθηκε το 1912 από τον Ιταλό C. Gini και είναι ο πιο γνωστός δείκτης μέτρησης ανισοτήτων.

Ο δείκτης Gini έχει τη μορφή :

$$(3.3.1) \quad G = (1/2n^2\mu) \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |x_i - x_j| =$$

$$(3.3.2) \quad = 1 - (1/n^2 \mu) \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n \text{Min}(x_i, x_j) =$$

$$(3.3.3) \quad = 1 + (1/n) - (2/n^2 \mu) [nx_1 + (n-1)x_2 + \dots + 2x_{n-1} + x_n]$$

για $x_1 \leq x_2 \leq \dots \leq x_n$

Το n είναι το πλήθος των ατόμων, το x_i το εισόδημα του ατόμου i ($i=1,2,\dots,n$) και μ το μέσο εισόδημα.

Μια άλλη μορφή του δείκτη Gini είναι η ακόλουθη,

$$(3.3.4) \quad G = \sum_{k=2}^n (P_{k-1} y_k - y_{k-1} P_k) / 10.000$$

όπου P_1, P_2, \dots, P_n είναι τα αντίστοιχα αθροιστικά ποσοστά του πληθυσμού στις διάφορες εισοδηματικές τάξεις στον ολικό πληθυσμό. Τα y_1, y_2, \dots, y_n είναι τα αντίστοιχα αθροιστικά ποσοστά του εισοδήματος των ατόμων (ή νοικοκυριών) των διαφόρων εισοδηματικών τάξεων στο ολικό εισόδημα.⁽⁵⁾⁻⁽⁶⁾

3.4. Ο Δείκτης Atkinson

Ο Atkinson προσπαθώντας να ορίσει ένα νέο μέτρο ανισοκατανομής πρότεινε τις ακόλουθες υποθέσεις :

- (i) Όλα τα άτομα έχουν την ίδια συνάρτηση χρησιμότητας (utility function) $u(x_i)$, $i=1,2,\dots,n$.
- (ii) Η συνάρτηση αυτή είναι κοίλη (concave).
- (iii) Η συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας είναι αθροιστική, δηλαδή

5. Sen (1989), p. 31

6. Rigas (1991), p. 5

$$w = \sum_{i=1}^n u_i(x_i)$$

Με τις πιο πάνω υποθέσεις ο δείκτης Atkinson έχει τη μορφή :

$$(3.4.1.a) \quad A = 1 - [\sum (x_i/\bar{x})^{1-\epsilon} f_i]^{1/(1-\epsilon)} \quad \epsilon \neq 1$$

και

$$(3.4.1.b) \quad A = 1 - \prod_{i=1}^n (x_i/\bar{x})^{\epsilon} f_i \quad \epsilon \neq 1$$

όπου

A = ο δείκτης του Atkinson

n = το μέγεθος του πληθυσμού

x_i = το εισόδημα του i ατόμου (ή νοικοκυριού)

\bar{x} = ο αριθμητικός μέσος της κατανομής του εισοδήματος

ϵ = η παράμετρος του Atkinson

Μια μεγαλύτερη τιμή του δείκτη δείχνει και μεγαλύτερο βαθμό ανισοκατανομής.

Η παράμετρος ϵ λαμβάνει θετικές τιμές και όσο το ϵ αυξάνει τόσο ο A γίνεται πιο "ευαίσθητος" σε μεταβιβάσεις εισοδήματος που γίνονται στις χαμηλές εισοδηματικές τάξεις.

4. Δείκτες Φτώχειας

4.1. Συμβολισμοί

Εστω ότι η κατανομή x του εισοδήματος των n ατόμων μιας κοινωνίας S είναι η ακόλουθη:

$$x_1 \leq x_2 \leq \dots \leq x_n$$

Εστω ότι z είναι η "γραμμή φτώχειας" (poverty line) δηλαδή το επίπεδο του ελάχιστου εισοδήματος που χρειάζεται για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών του ανθρώπου. Η γραμμή φτώχειας προσδιορίζεται με πολλούς τρόπους. Το S(z) συμβολίζει το σύνολο των φτωχών, δηλαδή το σύνολο των ατόμων που το εισόδημά τους είναι μικρότερο του z.

Ενας "δείκτης φτώχειας" (poverty index) είναι η συνάρτηση

$$P : X \times R_{++} \rightarrow R$$

του οποίου η τυπική εικόνα $P(x; z)$ δείχνει το βαθμό της φτώχειας που αντιστοιχεί στην κατανομή x όταν η γραμμή φτώχειας τοποθετείται στο z ⁽⁹⁾⁻⁽¹³⁾.

7. Sen (1989), p. 38

8. Rigas (1991), p. 6

9. Sen (1976).

10. Kakwani (1980), p. 334

11. Foster and Sharroks (1988b), p. 93

12. Τσακλόγλου (1990), σ. 85

13. Ρήγας (1991), σ. 6

4.2. Αξιώματα Δεικτών Φτώχειας

Ο Sen ακολούθησε μια αξιωματική προσέγγιση της φτώχειας, διατυπώνοντας την άποψη ότι κάθε δείκτης μέτρησης αυτής πρέπει να ικανοποιεί τα ακόλουθα αξιώματα :

(i) Αξίωμα της Μονοτονικότητας (Monotonicity Axiom)

Όταν όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί, κάθε μείωση στο εισόδημα ενός ατόμου που βρίσκεται κάτω από τη γραμμή φτώχειας, πρέπει να αυξάνει την τιμή του δείκτη φτώχειας.

(ii) Αξίωμα της Μεταβίβασης (Transfer Axiom)

Όταν όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί, μια μεταβίβαση από ένα περισσότερο φτωχό άτομο (κάτω από τη γραμμή φτώχειας) σε κάποιο άλλο λιγότερο φτωχό (πάλι κάτω από τη γραμμή φτώχειας) πρέπει να αυξάνει την τιμή του δείκτη φτώχειας.

(iii) Αξίωμα της Επικέντρωσης (Focus Axiom)

Μεταβολές στα εισοδήματα των "μη φτωχών" (no-poor) που δεν επηρεάζουν τον αριθμό των φτωχών πρέπει να αφήνουν το δείκτη φτώχειας αναλλοίωτο.

4.3. Ο Δείκτης "Ποσοστό Φτώχειας"

Ο δείκτης "ποσοστό φτώχειας" ή "ποσοστό των φτωχών στον πληθυσμό" (head count ratio) έχει τη μορφή :

$$(4.3.1.) \quad H = q/n$$

όπου n είναι ο αριθμός των μελών της κοινωνίας και q είναι ο αριθμός των ατόμων που έχουν εισοδήματα μικρότερα ή ίσα από τη γραμμή φτώχειας z .

Ο δείκτης αυτός αγνοεί πόσο φτωχοί είναι οι φτωχοί.

4.4. Ο Δείκτης "Αναλογικό Χάσμα Εισοδήματος"

Η διαφορά $g = z - x_i$ ανάμεσα στο εισόδημα ενός φτωχού x_i και στη γραμμή φτώχειας z , ορίζεται σαν το "χάσμα φτώχειας" (poverty gap).

Το "κανονικοποιημένο" (normalized) χάσμα φτώχειας $(z - x_i)/z$ ορίζεται σαν το "αναλογικό χάσμα φτώχειας" (poverty gap ratio).

Ο αριθμητικός μέσος του αναλογικού χάσματος φτώχειας των φτωχών ονομάζεται "αναλογικό χάσμα εισοδήματος" (income gap ratio). Ο δείκτης αυτός έχει την ακόλουθη μορφή

$$(4.4.1.) \quad Q = \sum_{i=1}^q (z - x_i)/zq = \sum_{i=1}^q g_i/zq$$

Το αναλογικό χάσμα φτώχειας αγνοεί το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε συνθήκες φτώχειας.

4.5. Ο Δείκτης του Sen

Ο Sen ακολουθώντας την αξιωματική προσέγγιση της φτώχειας πρότεινε τον ακόλουθο δείκτη :

$$(4.5.1.) \quad S = H [Q + (1-Q) G_p q / (q+1)]$$

όπου G_p είναι ο δείκτης Gini της ανισοκατανομής του εισοδήματος ανάμεσα στους φτωχούς. Μια άλλη μορφή του δείκτη Sen είναι η

$$(4.5.2.) \quad S = H [Q + (1-Q)G_p]$$

Ο δείκτης (4.5.2.) προκύπτει από τον (4.5.1.) εάν ο αριθμός των φτωχών q είναι αρκετά μεγάλος.

4.6. Ο Δείκτης του Kakwani

Ο δείκτης φτώχειας που προτάθηκε από τον Kakwani είναι ο ακόλουθος :

$$(4.6.1.) \quad P = q/n (z-\mu')/\mu$$

Το q/n είναι το ποσοστό φτώχειας στον πληθυσμό και z είναι η γραμμή ή όριο φτώχειας. Το μ' είναι το μέσο εισόδημα των "φτωχών", δηλαδή των νοικοκυριών ή ατόμων που βρίσκονται κάτω από τη γραμμή φτώχειας. Το μ είναι το μέσο εισόδημα όλων των νοικοκυριών ή ατόμων της κοινωνίας.

Το P μπορεί να ερμηνευθεί σαν το ποσοστό του συνολικού εισοδήματος που πρέπει να μεταφερθεί από αυτούς που βρίσκονται πάνω από τη γραμμή φτώχειας, σε αυτούς που βρίσκονται κάτω από αυτή, έτσι ώστε το εισόδημα των φτωχών να φτάσει το z ⁽¹⁴⁻¹⁷⁾.

Εκτός από το δείκτη P υπάρχουν και δύο παραλλαγές αυτού.

Οι δείκτες P_1 και P_2 ,

Ο δείκτης P_1 ορίζεται από τον τύπο.

$$(4.6.2.) \quad P_1 = q/n \left[\frac{z-\mu^*(1-G^*)}{\mu} \right]$$

ενώ ο τύπος P_2 ορίζεται από τον ακόλουθο τύπο :

$$(4.6.3.) \quad P_2 = q/n \left[\frac{z-\mu^*/(1+G^*)}{\mu} \right]$$

όπου G^* είναι ο δείκτης Gini για τους φτωχούς.

Οι δείκτες P_1 και P_2 διαφέρουν από τον P στο ότι λαμβάνουν υπόψη τους και το βαθμό της ανισοκατανομής του εισοδήματος ανάμεσα στους φτωχούς. Στον δείκτη P μια μεταφορά εισοδήματος από τους λιγότερο φτωχούς στους περισσότερο φτωχούς θα άφηνε την τιμή του P αναλλοίωτη.

14. Sen (1976)

15. Kakwani (1977)

16. Kakwani (1980), p. 329

17. Rigas (1991) p. 10

5. Εκτίμηση Δεικτών Ανισότητας

Στον πίνακα 5.1. αναγράφονται οι τιμές του δείκτη Gini για την κατανομή εισοδήματος πριν τη φορολογία για τα έτη 1980, 1985. Ο υπολογισμός του δείκτη έγινε με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Πίνακας 5.1.
Μέτρα ανισότητας οικογενειακού εισοδήματος
πριν τη φορολογία

ΕΤΟΣ	Δείκτης Gini	Δείκτης Atkinson ($\epsilon=0,5$)
1980	0,4026	0,1314
1985	0,4006	0,1370

Για το 1980 ο δείκτης Gini, ήταν 0,4026 ενώ για το 1985 ο δείκτης μειώθηκε στο 0,4006.

Με βάση αυτή την ένδειξη η ανισοκατανομή του εισοδήματος μεταξύ του 1980/1985 μειώθηκε ελαφρώς.

Οι εκτιμήσεις του δείκτη Atkinson για τα έτη 1980 και 1985 δίνονται στον ίδιο πίνακα 5.1. Ο δείκτης Atkinson με $\epsilon=0,5$ για το 1980 ήταν 0,1314 ενώ για το 1985 αυξήθηκε λίγο και έφτασε το 0,1370.

6. Η Κατάσταση της Φτώχειας στην Ελλάδα

6.1. Στην παράγραφο αυτή υπολογίζεται ο δείκτης φτώχειας με βάση τα στοιχεία της "Στατιστικής του δηλωθέντος εισοδήματος φυσικών προσώπων" της ΕΣΥΕ.

Στη στήλη (1) του πίνακα 6.1.1. δίνεται το κατά κεφαλή μέσο ετήσιο εισόδημα όλων των φορολογουμένων που υπέβαλαν δήλωση στην εφορία.

Η γραμμή φτώχειας z λαμβάνεται ως το 50% του μεγέθους της στήλης (1). Τα αποτελέσματα για τη γραμμή φτώχειας στην Ελλάδα για την περίοδο 1980-1986 δίνονται στην στήλη (3).

Τα αποτελέσματα για την εκτίμηση του κατά κεφαλή μέσου ετήσιου εισοδήματος των φτωχών φορολογουμένων μ^* δίνονται στη στήλη 2. Το ποσοστό των φτωχών (q/n) και ο δείκτης φτώχειας P του Kakwani αναγράφονται στις στήλες 4 και 5 αντίστοιχα.

Το ποσοστό των φτωχών για το έτος 1986 εκτιμήθηκε στο 25,2% έναντι 28,5% του 1985 και 27,5% του 1980.

Ο δείκτης φτώχειας P του Kakwani αυξήθηκε από 0,0596 το 1980 στο 0,0634 το 1986.

Ο δείκτης 0,0634 σημαίνει ότι 6,34% του συνολικού εισοδήματος πρέπει να μεταφερθεί από τους μη φτωχούς στους φτωχούς, έτσι ώστε το εισόδημα καθενός που βρίσκεται κάτω από τη γραμμή της φτώχειας θα αυξηθεί μέχρι το επίπεδο της γραμμής φτώχειας z .

Πίνακας 6.1.1.

Δείκτης φτώχειας του Kakwani για την Ελλάδα

ΕΤΟΣ	(1) Κατά κεφαλή μέσο εισόδ. όλων των φορολογου- μένων (δρχ.)	(2) Κατά κεφαλή μέσο εισόδ. των φτωχών φορολογουμένων (μ*)	(3) Γραμμή φτώχειας (δρχ.) (z)	(4) Ποσοστό φτωχών (q/n)	(5) Δείκτης φτώχειας Kakwani (P)
1980	296.440	83.463	148.220	0,273	0,0596
1981	342.927	99.142	171.464	0,278	0,0587
1982	412.641	114.415	205.321	0,287	0,0640
1983	504.716	138.526	252.358	0,280	0,0633
1984	573.885	154.105	286.694	0,271	0,0626
1985	680.319	177.010	340.160	0,285	0,0683
1986	849.133	211.069	424.566	0,252	0,0634

Πηγή : Στήλη (1) ΕΣΥΕ, "Στατιστική Δηλωθέντος Εισοδήματος", στήλες (2)-(5) δικές μας εκτιμήσεις.

6.2. Στοιχεία Οικογενειακών Προϋπολογισμών

Στον πίνακα 6.2.1. αναγράφονται ορισμένα μεγέθη για τη φτώχεια στην Ελλάδα με βάση τα στοιχεία της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ) της ΕΣΥΕ του 1974. Στον πίνακα αυτό δίνονται τα μεγέθη για τρεις κατηγορίες περιοχών:

- 1) Όλες τις περιοχές
- 2) αστικές και
- 3) ημιαστικές - αγροτικές περιοχές.

Στον πίνακα 6.2.2. δίνονται τα αντίστοιχα μεγέθη σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΟΠ του 1981/1982.

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.2.1. το ποσοστό των φτωχών νοικοκυριών των αστικών περιοχών το 1974 ήταν 37,76% έναντι ποσοστού 58,71% του αριθμού των νοικοκυριών στις ίδιες περιοχές.

Το ποσοστό των φτωχών νοικοκυριών των ημιαστικών - αγροτικών περιοχών το 1974 ήταν 62,24% έναντι ποσοστού 41,29% του αριθμού των νοικοκυριών στις ίδιες περιοχές.

Για το 1981/1982, (πίνακας 6.2.2), το ποσοστό των φτωχών νοικοκυριών στις αστικές περιοχές ήταν 45,46% έναντι ποσοστού φτωχών νοικοκυριών 54,54% των ημιαστικών - αγροτικών περιοχών.

Η εκτίμηση του δείκτη φτώχειας P του Kakwani για το σύνολο των περιοχών το 1974 ήταν 0,0827 (στήλη (7) πίνακα 6.2.1) Για τον υπολογισμό του δείκτη P σαν γραμμή φτώχειας επιλέχθηκε, σ' αυτή τη μελέτη, το 50% του μέσου όρου των μηνιαίων αγορών των νοικοκυριών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2.1.

Δείκτες Φτώχειας κατά περιοχή κατοικίας (1974)

Περιοχή	(1) Αριθμός νοικοκυ- ριών	(2) Ποσοστό νοικοκυριών (%)	(3) Μέσος όρος μηνιαίων αγορών νοικοκυριών	(4) Αριθμός φτωχών νοικο- κυριών	(5) Ποσοστό φτωχών νοικοκυ- ριών (%)	(6) Μέση μηνιαία κατανάλωση φτωχών νοικοκυριών	(7) Δείκτης φτώχειας (P)
1. Όλες οι περιοχές	7424	100,00	9608	2177	100,00	2095	0,0827
2. Αστικές σύνολο	4359	58,71	11248	822	37,76	2256	0,0427
3. Ημιαστι- κές Αγροτικές	3065	41,29	7275	1355	62,24	2022	0,1691

Πηγή : ΕΣΥΕ, ΕΟΠ, 1974, Σ7, σ. 20, 67, 118 και δικές μας εκτιμήσεις

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2.2.

Δείκτες Φτώχειας κατά περιοχή κατοικίας (1981/1982)

Περιοχή	(1) Αριθμός νοικοκυ- ριών	(2) Ποσοστό νοικοκυριών (%)	(3) Μέσος όρος μηνιαίων αγορών νοικοκυριών	(4) Αριθμός φτωχών νοικο- κυριών	(5) Ποσοστό φτωχών νοικο- κυριών (%)	(6) Μέση μηνιαία κατανάλωση φτωχών νοικοκυριών	(7) Δείκτης φτώχειας (P)
1. Όλες οι περιοχές	6035	100,00	47579	1520	100,00	14146	0,0511
2. Αστικές σύνολο	3725	61,72	53113	691	45,46	15141	0,0302
3. Ημιαστι- κές Αγροτικές	2310	38,28	38644	829	54,54	13389	0,0966

Πηγή : ΕΣΥΕ, ΕΟΠ, 1981/82, σ. 27, 43, 107, 171 και δικές μας εκτιμήσεις

Ο δείκτης 0,0827 σημαίνει ότι ποσοστό 8,27% της συνολικής κατανάλωσης απαιτείται, να μεταφερθεί από τους "μη φτωχούς" (δηλ. από αυτούς που βρίσκονται κάτω από τη γραμμή φτώχειας) ώστε η κατανάλωση των φτωχών να φτάσει τη γραμμή φτώχειας z. Για τις αστικές περιοχές ο δείκτης P το 1974 ήταν 0,0427, περίπου ο μισός του δείκτη όλων των περιοχών. Αντίθετα ο δείκτης των ημιαστικών-αγροτικών περιοχών ήταν 0,1691 περίπου ο διπλάσιος του δείκτη όλων των περιοχών.

Για το 1981-82 ο δείκτης 0,0511 για το σύνολο των περιοχών εμφανίζεται μειωμένος έναντι του αντίστοιχου δείκτη 0,0827 του 1974. Μειωμένοι είναι και οι δείκτες του 1981-82 των άλλων περιοχών έναντι αυτών του 1974. Αλλά και η κατανομή της φτώχειας το 1981-82 μεταξύ των τριών περιοχών εμφανίζεται βελτιωμένη.

7. Συμπεράσματα - Προτάσεις

Στην εργασία αυτή έγιναν μερικές εκτιμήσεις δεικτών ανισότητας και φτώχειας στην Ελλάδα. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη μελέτη αυτή είναι ότι, με βάση τα στοιχεία των φορολογουμένων της ΕΣΥΕ, η ανισοκατανομή μεταξύ των ετών 1980-1985 παρέμεινε στάσιμη, ενώ η φτώχεια στην περίοδο 1980-1986 αυξήθηκε ελαφρά. Με βάση τους οικογενειακούς προϋπολογισμούς οι δείκτες φτώχειας το 1981-82 εμφανίζονται μικρότεροι έναντι των αντίστοιχων δεικτών του 1974. Μία παραπέρα έρευνα πρέπει να στραφεί στη διεύρυνση των στατιστικών στοιχείων ποσοτικά και ποιοτικά. Τα υπάρχοντα στοιχεία θεωρούνται επαρκή.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Crockett, L., "Δαπάναι Καταναλώσεως και εισοδήματα εν Ελλάδι", ΚΕΠΕ, Αρ. 17, Αθήναι, 1970.
 ΕΣΥΕ, "Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974", Σ7, Επίπεδον διαβιώσεως - Ιδιωτικών Εισόδημα και δαπάναι, Αθήναι, 1977.
 ΕΣΥΕ, "Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1974", Σ8, Επίπεδον διαβιώσεως - Ιδιωτικών Εισόδημα και δαπάναι, Αθήναι, 1978.
 ΕΣΥΕ, "Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών 1981/82", Αθήναι, 1986.
 Καραγιώργας Σ., Γεωργακόπουλος Θ., και άλλοι, "Διαστάσεις της φτώχειας στην Ελλάδα". Εκδοση ΕΚΚΕ, τόμοι 2 Αθήνα 1990.
 Καραντίνος Δ., "Η κατάσταση της φτώχειας στην Ελλάδα", Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 56, 1985, σελ. 186-192.
 Προδρομίδης Κ. Π., "Περιφερειακή Κατανομή της Απασχολήσεως και του Εισοδήματος εις την Ελλάδα, 1961, 1971", Σπουδαί, τομ. ΚΕ', τεύχος 3, 1975, σ. 529-550.
 Ρήγας Κ.Α., "Ανάλυση της διανομής του εισοδήματος στην Ελλάδα", Δελτίο ΕΒΕΠ, αρ. 418, Σεπ. - Οκτ. 1990 σελ. 3-10.
 Ρήγας Κ.Α. "Η διανομή του εισοδήματος στην Ελλάδα", Οικονομικά Χρονικά, Δελτίο ΟΕΕ, τευχ. 62, Απρ. - Μάης 1991α σελ. 7-10.
 Ρήγας Κ.Α., "Δείκτες Μέτρησης Ανισοτήτων", 4ο Συνέδριο ΕΣΙ, Πάτρα 1991.
 Τσακλόγλου, Π., "Μερικά μεθοδολογικά προβλήματα σχετικά με τη μέτρηση της φτώχειας". Επιθ. Κοιν. Ερ. 73Α. Καλ. 1990, σ. 79-105.

- Ebert, U., *"Measurement of Inequality; An Attempt at Unification and Generalisation"*, in *"Inistributive Justice and Inequality"*. W. Gaertner, P.K. Patanaik (Eds.), Springer-Verlag, 1988 pp 59-81.
- Fields, G.S., *"Poverty inequality and development"*, C.U.P., 1980
- Foster, J.E., and Shorrocks, A.F., *"Inequality and Poverty Orderings"*, *European Economic Review* 32 (1988a, pp 654-662)
- Foster, J.E., Shorrocks, A.F., *"Poverty Orderings and Welfare Cominance"*, In *"Distributive Justice and Inequality"*, W. Gaerther and P.K. Pattanaik (Eds.) Springer - Verlag, 1988b.
- Lydall, H. F., *"A theory of income distribution"*, Clarendon Press, 1979.
- Kakwani, N.C., "Measurement of Poverty and Negative Income Tax" *Australian Economic Papers*, Vol. 17, 1977, pp 237-48.
- Kakwani, N.C., *"Income of inequality and Poverty"*, A World Bank Research Publication, Oxford University Press, 1980.
- Rigas, C.A., *"The income distribution in Greece"*, volume in honor of L. Houmanidis, University of Piraeus, 1990a.
- Rigas, C.A., *"Indices for the measurement of inequality"*, volume in honor of A. Kanellopoulos, University of Piraeus, 1990b.
- Rigas, C.A., *"On the measurement of inequality and poverty"*, 1st congress of ISINI, Paris, 27-29 Aug. 1990c.
- Rigas, C.A., *"On the measurement and ordering of Inequality and Poverty"*, Meeting of the European Public Choice Society, Beaune - France, 3-6 April, 1991.
- Sen, A.K., *"Poverty : an ordinal approach to measurement"*, *Econometrica*, Vol. 44, 1977, pp. 219-31.
- Sen, A., *"On Economic Inequality"*, Oxford University Press, 1989.